

Konkurransen og regulering

Produktivitetskommissjonen
Christine Meyer
Gardermoen
17. mars 2014

Disposisjon

- To ulike innfallsvinkler for å oppnå økt produktivitet
- Konkurranseregulerende reguleringer
- Zombiebedrifter
- Konkurransefremmende reguleringer
- Virkefelt for konkurranseloven/-politikken

Innfallsvinkler for å oppnå produktivitet: Metode I

- Fortelle hva selskaper, organisasjoner og enkeltindivider skal/bør gjøre
 - Rådgivning
 - Detaljerte styringssignaler
 - Detaljregulering

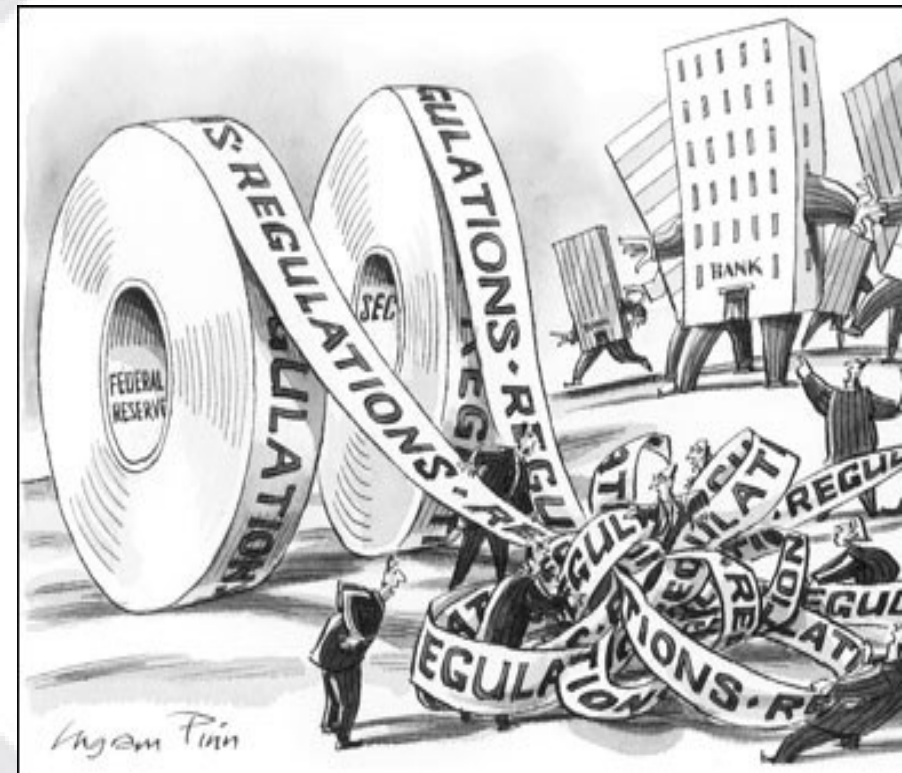
Metode II

- Endre rammebetingelser for å skape incentiver til høyere produktivitet
 - Skape incentiver for seleksjon
 - Skape incentiver for innovasjon
 - Incentivet er konkurranse

Opphav til konkurransehemmende reguleringer

- Markedssvikt
 - Asymmetrisk informasjon
 - Bank og finans
 - Eksterne effekter
 - Miljølovgivning
 - Kollektive goder
 - Offentlige tjenester
 - Naturlige monopoler
 - Infrastruktur
 - Målsetting kan ofte oppnås på en mindre konkurransebegrensende måte
- Bransjepress
 - Importvern
 - Boklov/- avtale
 - Lov om god handelsskikk
 - Er ofte ikke nødvendig, eller kan tilpasses på en mindre konkurransebegrensende måte
- Egenregulering
 - Opptak til revisorutdanningen
 - Kan rammes av konkurranseloven

Metodikk for å identifisere konkurransehemmende reguleringer

- Nøkkelspørsmål:
 - 1) Begrenses antall tilbydere?
 - 2) Begrenses tilbydernes mulighet til å konkurrere?
 - 3) Begrenses tilbydernes insentiver til å konkurrere?

Antall tilbyderne begrenses når bestemmelsene...

- Gir eksklusive rettigheter
 - Sykepleieordningen i KLP, Avinor, NSB, Norsk Heiskontroll
 - Direkte tildeling eller konkurranse om markedet
- Gjør etablering betinget av lisens, tillatelse eller autorisasjon
 - Taxi, skoler, kinodrift, byggeløyve
 - Problemet blir større når den som tildeler også har egen tjenesteproduksjon
- Skaper geografiske barrierer
 - Importvernet for matvarer
 - Begrenser import av matvarer, men også etablering av dagligvarekjeder
 - Fylkesvise konsesjoner for buss og båt
- Stiller krav om geografisk dekning
 - EE-avfallsforskriften
 - Statskjøp
- Gir grobunn for lange og krevende planprosesser
 - Bygg og anlegg
 - Begrenser antall aktører som har finansiell ryggrad til å stå gjennom prosessene

Tilbydernes mulighet til å konkurrere begrenses når bestemmelsene...

- Kontrollerer eller i vesentlig grad påvirker prisen på varer og tjenester
 - Bokavtalen
 - Ulik moms for fysiske og digitale medier/bøker
- Begrenser hva det er mulig å konkurrere om
 - Buss- og godstransport
 - Offentlig pensjon
- Setter standarder for produktkvalitet som gir fortrinn til enkelte leverandører eller som er over nivået som mange velinformerte kunder ville velge
 - Ikke-teknologinøytrale byggestandarder
 - TEK 10 og Tek 15
- Signifikant øker produksjonskostnadene og/eller risiko for noen leverandører i forhold til andre
 - Private barnehager, telekom

Tilbydernes insentiver begrenses når bestemmelsen...

- Skaper et selvregulering- eller samreguleringsregime
 - Tine og Nortura som markedsregulator og -regulator
- Perverterer konkurransen gjennom detaljregulering
 - Avfallsforskriften
 - Bokloven og regulering av avanse
- Krever eller oppmuntrer til at informasjon om tilbydernes produksjon, priser, salg eller kostnader publiseres
 - Det offentlig anskaffelsesregelverket
 - Prisportaler
- Reduserer kundenes mobilitet mellom ulike tilbydere av varer eller tjenester ved å øke de eksplisitte eller implisitte kostnadene ved å skifte leverandør
 - Tinglysningsgebyr
 - Garantiordninger
- Fritar aktivitetene i en bestemt industri eller gruppe tilbydere fra bestemmelsene i konkurranseloven

Fjerne beskyttelse av zombie bedrifter

- Beskyttelse av zombie-bedrifter gjennom:
 - Offentlige støtteordninger
 - Konsesjon/autorisasjon
 - Konkursbeskyttelse
 - Unntak fra KL
- Eksempler
 - Universitet og høyskolesektoren
 - Bank og finans
 - Medienæringen
 - Bokbransjen
 - Norsk Data og Kongsberg Våpenfabrikk

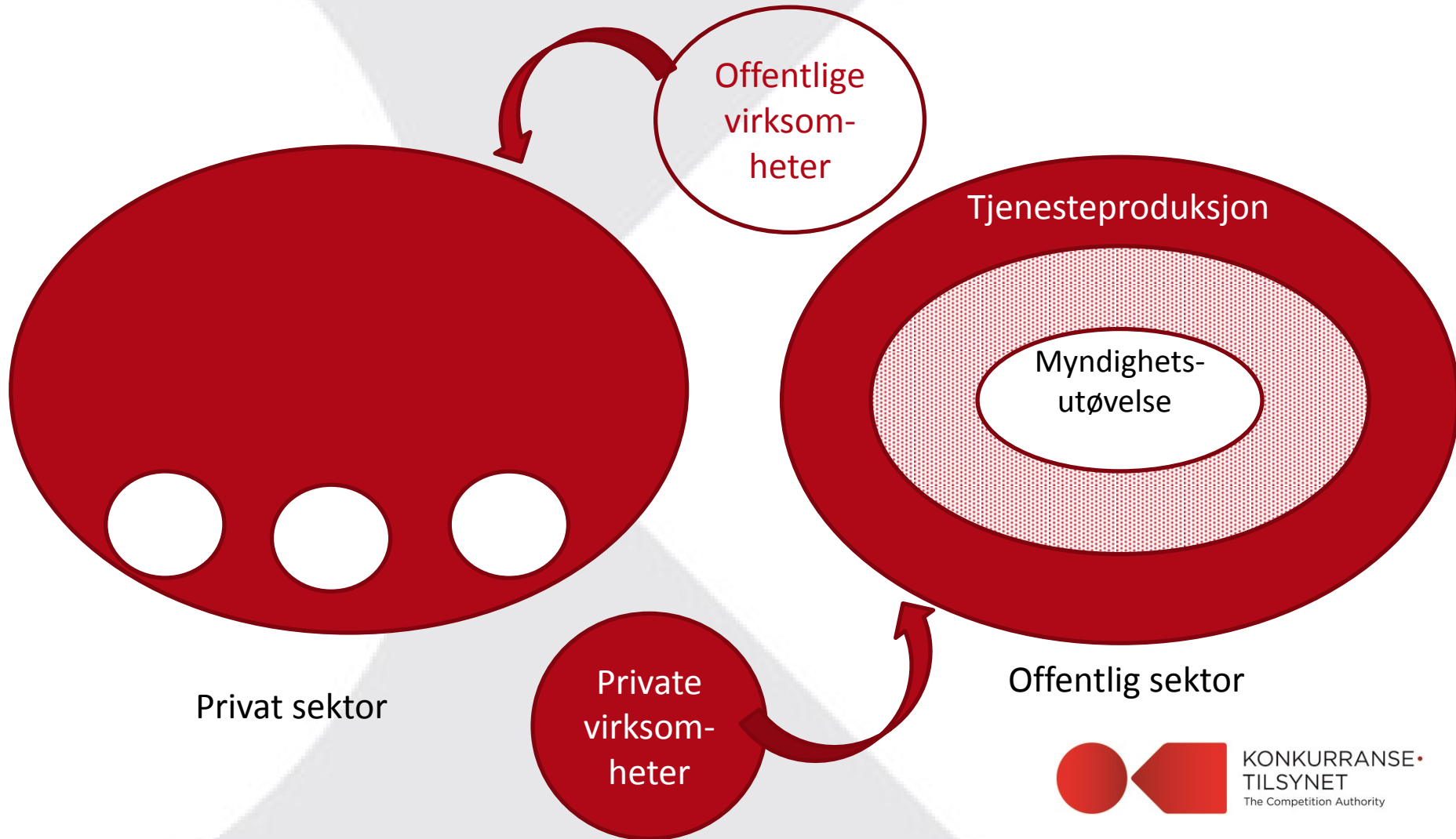

Konkurranserefremmende reguleringer

- 1. Reguleringer med utgangspunkt i markedssvikt
 - Kan også fremme konkurransen
- 2. Når offentlige virksomheter tildeles enerett
 - Infrastruktur
 - Havn
 - § 39. *Adgang til å benytte havn*
 - Eiere og operatører av havner og havneterminaler **har plikt til å motta fartøy** i det omfang plassforholdene tillater det, og fartøyet ikke er til urimelig fortrengsel for eierens behov for egen bruk av havnen eller andre som er sikret rett til å bruke havnen. Eiere og operatører av havner og havneterminaler kan fastsette begrensninger i adgangen til å anløpe havn, av hensyn til sikkerhet, miljø og fiskerinæringen.
 - Kraftnett
- 3. Hjemmel i konkurranseloven
 - § 14. *Konkurranserefremmende tiltak*
 - Dersom det er nødvendig for å fremme konkurransen i markedene, kan Kongen ved forskrift gripe inn mot vilkår, avtaler og handlinger som begrenser eller er egnet til å begrense konkurransen i strid med lovens formål
 - **Bonusforbudet**

Virkeområde for konkurranseloven

Unntak fra konkurranseloven

- § 3. *Generelle unntak fra (Konkurranse)loven*
 - Loven gjelder ikke for arbeids- og ansettelsesvilkår.
 - Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra hele eller deler av denne lov for bestemte markeder eller næringer. Kongen i statsråd skal ved forskrift fastsette de unntak fra §§ 10 og 11 som er nødvendige for å gjennomføre landbruks- og fiskeripolitikken.
 - landbruk og fiske
 - bøker
 - visse grupper privatpraktiserende leger, psykologer og fysioterapeuter

Forskrift om unntak fra §10 om samarbeid ved omsetning av bøker

- Forbudet i konkurranseloven § 10 første ledd er ikke til hinder for at en leverandør kan sette fastpris på bøker leverandøren utgir eller bøker som utgis av bokklubb som leverandøren har avtale med. Forbudet er heller ikke til hinder for at det kan samarbeides om avtaler som forplikter den enkelte leverandør til å sette fastpris på slike bøker. Fastprisen gjelder for alle sluttkunder uansett forhandler innenfor en bestemt periode fastsatt i tredje ledd.
- Det kan likeledes, uhindret av forbudet, avtales maksimale rabattsatser som skal gjelde i fastprisperioden. Rabattsatsen skal være lik for alle sluttkunder uansett forhandler bortsett fra ved salg til bibliotek.
- Fastprisperioden opphører senest 1. mai året etter det kalenderåret boken ble utgitt. For særlig ressurskrevende utgivelser kan leverandøren forlenge fastprisperioden inntil sju år mot å tilby sine forhandlere full returrett.
- Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder ikke omsetning av skolebøker til grunnskolen og den videregående

Forskrift om unntak for samarbeid mv. innen landbruk og fiske

- Konkurranseloven § 10 og § 11 kommer ikke til anvendelse på avtaler, beslutninger, samordnet opptreden mellom, eller ensidige handlinger foretatt av, primærprodusenter eller deres organisasjoner som er i samsvar med:
 - a) lov eller forskrift som regulerer produksjon eller omsetning av landbruks- og fiskeriprodukter, eller
 - b) avtale mellom staten og næringsorganisasjoner som regulerer produksjon eller omsetning av landbruks- og fiskeriprodukter.
- Produksjon og omsetning skal i denne sammenheng også omfatte forskning og utvikling, foredling, distribusjon, markedsføring og andre tiltak for å bringe produktet frem til markedet

Virkefelt for konkurranseloven/ politikken

- Virksomheten må kunne defineres som et foretak:
 - Med foretak menes i denne loven enhver enhet som utøver privat eller offentlig ervervsvirksomhet.
 - Dette impliserer at Konkurranseloven ikke har virkning i en stor del av offentlig sektor
 - Ofte krevende sondering mellom tjeneste- og myndighetsutøvelse
 - Helseforetakene er definert som en økonomisk enhet

Manglende nasjonal håndheving av statsstøtteregelverket

- Konkurranseloven regulerer ikke ulike konkurransevilkår mellom offentlig og privat aktører
 - I privat sektor
 - Gjenvinningssektoren
 - I offentlig sektor
 - Barnehagesektoren

Oppsummering

- Behov for systematisk gjennomgang av konkurransebegrensende reguleringer
- Behov for å la Darwin virke
- Behov for særskilt gjennomgang av bygg og anlegg for å se på produktivitet mer generelt
- Behov for nasjonal håndheving av statsstøtteregulverket
- Behov for skarpere og ryddigere skille i offentlig sektor mellom myndighetsutøvelse og tjenesteproduksjon

